MIROSLAV VUKELIĆ

EIN BRIEF DES JOSEPOS MOESIODAX AUS DEM JAHRE 1760.

Sein vor kurzem herausgegebenes Buch uber das Leben und Werk des Josepos Moesiodax begann Pashalis Kitromilidis mit den Worten, Moesiodax sei die grosse Unbekannte der neueren griechischen Kultur[1]. Und in der Tat ist es in der neueren Geschichte sudostlichen Europas beispiellos, dass eine Personlichkeit so viele Werke hinterliess, dass aber gleichzeitig so wenige biographische Angaben uber sie uberliefert sind. Hatte nicht Rigas Phereos in seiner Karte Černa Voda als Geburtsort des Moesiodax angegeben, so hatten wir etwas Naheres uber seine Herkunft schon aus seinem Namen erfahren konnen. Die erste Halfte seines Lebens wird zwar lange, wenn nicht für immer den Forschern verborgen bleiben. Keine einzige Angabe steht uns zur Verfugung ausser solchen, die er uns, vor allem in seiner *Apologie,* vorbringt. Um so grosser war die Uberraschung, als wir im Archiv des Patriarchats der Serbischen Orthodoxen Kirche in Sremski Karlovci einen Brief von Moesiodax gefunden haben[2]. Aus dem Inhalt des Briefes geht hervor, dass er das Oberhaupt der Serbischen Orthodoxen Kirche um die Erlaubnis ersucht hatte, sich an griechische κομπανίες (Handelsgesellschaften) wenden zu durfen, ihm bei der Herausgabe seiner Ubersetzung der *Moralischen Philosophie* aus der italienischen Sprache finanzielle Hilfe zu leisten. Dieser Brief bestatigt, dass sich der Wirkungskreis von Moesiodax auch auf das unter der Jurisdiktion des serbischen Erzbistums von Karlovci liegende Gebiet erstreckte, und fullt nur zum Teil die grosse Lucke auf, die im Leben und Werk von Moesiodax besteht. Das Schreiben selbst enthalt weder ein Datum noch eine Zeitangabe, es ist jedoch aus dem begleitenden Kanzleidokument zu ersehen, dass es am 10. April 1760 empfangen wurde. Ob seinem Gesuch stattgegeben wurde, wissen wir nicht, aber seine Ubersetzung der *Moralischen Philosophie* von Ludovico Antonio Muratori erschien schon im darauf folgenden Jahr in Venedig.

1. Πασχάλη Μ. Κιτρομηλίδη, *Ἰώσηπος Μοισιόδαξ,* Ἀθήνα 1985.

2. Im Archiv des Patriarchats der Serbischen Kirche in Sremski Karlovci, das heute zur Serbischen Akademie der Wissenschaften und Kunste gehort, befinden sich unserer Kenntnis nach neben diesem weitere 42 Documente in griechischer Sprache.

Εὐμενέστατε καὶ Πανίερε Ἐξοχότης

Μὲ τὸ παρόνμου ὑποκλιτικὸν ἀναφέρω δουλικῶς εἰς τὴν Εξοχωτάτην Πανιερότητάν⟨ντης, // ὅτι ἐγώ, ἐπειδὴ ἤκουσα, καὶ ἀκούω τόσον τοὺς θείους, ὅσον καὶ τοὺς φυσικοὺς νόμους, ἁπλῶς // νὰ ὑποχρεώνουν κάθε ἄν[θρωπ]ον, ὁποῦ ὄχι μόνον ἑαυτόν, ἀλλὰ καὶ τὸν πλησίον νὰ ὠ-// φελῇ, διὰ τοῦτο, ἀφ' οὗ μὲ τὰ διάφορα Γυμνάσια, Ἀκαδημίας, καὶ ἰδιαιτέρας μελέτας // ἐκαλλιέργησα τὸν νοῦν μου, ἐν τῷ ἅμα ἐπεχείρησα, καθὼς προστάσσει τὸ Εὐαγγέλιον, νὰ // πολλαπλασιάσω τὸ Τάλαντον, Καὶ καθ' ὅσον δύναμαι, νὰ Συνεισφέρω εἰς τὴν οἰκοδομήν, // φωτισμόν, καὶ γνῶσιν τῶν Συναδελφῶνμου καὶ ὁμογενῶν Συνδούλων. Ὁ δὲ τρόπος, μὲ // τὸν ὁποῖον ἐγὼ ἀγωνίζομαι νὰ προοιμιάσω τὸ ἀπαραίτητον χρέος μου, δὲν εἶναι, παρὰ // μία μετάφρασις, μὲ τὴν ὁποίαν μεταφέρω ἀπὸ τὸ Ἰταλικὸν ἰδίωμα εἰς τὸ ἁπλούστερον τῶν // τωρινῶν Ῥωμαίων, ἕνα βιβλίον, ὁποῦ ἐπιγράφεται, Ἠθικὴ φι[λοσο]φία, μὲ τὸ ὁποῖον ὁ Συγ-//γραφεὺς ἐξετάζει κατὰ ἐπαγγελίαν τὴν φύσιν τῆς Ἀρετῆς καὶ τῆς Κακίας, καὶ ἑρμηνεύει μὲ // ἀκρίβειαν τὴν ἀληθινὴν χρηστοήθειαν, εἰς τὴν ὁποίαν ὑποχρεώνει τοὺς ἀν[θρώπ]ους ὄχι μόνον ὁ Θεός, // ἀλλ' ὡς καὶ ἡ Ἰδία φύσις. Πῶς ἔπειτα τὸ ῥηθὲν βιβλίον δὲν εἶναι κἀνένα Συγγραμ-//μα σκανδαλοποιόν, τοῦτο, ἀγκαλὰ φαίνεται καὶ ἀπὸ μοναχὴν τὴν Ἐπιγραφήν του, μ' ὅλον τοῦτο // ἠμπορεῖ ἡ Πανευμενὴς Ἐξοχότηςτης νὰ τὸ πληροφορηθῇ καὶ ἐμπράκτως. Πῶς πάλιν ἕνα // παρόμοιον βιβλίον μέλλει νὰ ὠφελήσῃ μεγάλως τὸ ὅλον σύστημα τῶν τωρινῶν Ῥωμαίων, φαίνεταί⟨μου, // ὅτι καὶ τοῦτο τὸ συμπεραίνει τόσον ἀπὸ τὴν ἔλλειψιν τῶν Ἑλληνικῶν βιβλίων, ὅσον καὶ ἀπὸ τὴν με-//γάλην ἀμάθειαν τῶν αὐτῶν Ῥωμαίων. Τώρα ἐγώ, ἐπειδὴ ἀπ' ἐμαυτοῦ δὲν εἶμαι // ἀρκετὸς νὰ τυπώσω τὴν μετάφρασιν τοῦ αὐτοῦ προῤῥηθέντος Συγγράμματος, ἠναγκάσθηκα νὰ // ἐφεύρω ἄλλοθεν τὸν τρόπον, ἤγουν νὰ δημοσιεύσω τὸ Ἐπιχείρημά⟨μου εἰς τοὺς Ῥωμαίους πραγματευ-//τάς, ὁποῦ διατρίβουσιν ἐδῶ εἰς τὴν Οὐγγαρίαν, καὶ νὰ τοὺς παρακινήσω νὰ συνδράμουν εἰς τὴν // ἔκβασιν ἑνὸς τόσον χρησίμου, μάλιστα ἑνὸς τόσον ἀναγκαίου καὶ θεαρέστου ἔργου. Καὶ ἐπ' // ἀληθείας, Ἐξοχώτατε, ἐγὼ μ' εὐκολίαν εὕρηκά⟨τους ὅλους προθύμους, μ' ὅλον τοῦτο συλλο-//γιζομενος τὰ ἀπαραίτητα δίκαια τῆς Πολιτικῆς καὶ Ἐκκλησιαστικῆς Διοικήσεως, καὶ στοχαζό-//μενος τὴν βαθυτάτην καὶ διακριτικωτάτην σύνεσιν τῆς ὑμετέρας εὐεργέτιδος Ἐξοχότητος, //

διὰ τοῦτο δὲν ἠθέλησα νὰ στέρξω, ἕως οὗ δὲν ἤθελε τὸ μάθῃ, καὶ ὁμοῦ ἤθελε τὸ ψηφίσῃ καὶ || ἡ Μ[ητ]ροπολικὴ καθέδρα τῆς Εὐμενείας της. Καὶ λοιπὸν ἰδοὺ μὲ τὴν παροῦσαν μου Ἱ-||κετικὴν Ἀναφορὰν παῤῥησιάζομαι προσκυνητῶς ἔμπροσθέν της, καὶ ἀπὸ μέρους τῶν ἀπανταχοῦ || Ῥωμαίων ἐπικαλοῦμαι θερμῶς τὴν ἄφθονον ἐπιῤῥοήν της, καὶ τὴν εὐεργετικὴν εὐδοκίαν της, ὅτι || νὰ ἤθελε συνεργήσῃ εἰς τὴν τελείωσιν τοῦ αὐτοῦ ἐπιχειρήματος. Ἀγκαλὰ δὲν ἀμφι-||βάλλω, ὅτι ἡ ἀγαθότης της ἔλαβε, καὶ λαμβάνει διηνεκῶς δικαίας ἀφορμὰς νὰ ψυχρενθῇ || ἐναντίον τοῦ γένους τῶν Ῥωμαίων, ἢ διὰ τὶ οἱ Ῥωμαῖοι Ἱερεῖς δὲν πολιτεύονται, ἢ δὲν γνωρίζουν || καλῶς τὸ χρέος των, ἢ διὰ τὶ μερικοὶ ὑπόκουφοι καὶ ἀδιάκριτοι κοσμικοὶ χαλκεύουν || τὴν γλῶσσαν των ἐναντίον τῆς ἀμώμου ὑπολήψεώς-της, καὶ ὅμως ἐμὲ οὐχ ἧττον δὲν μὲ λαν-||θάνει οὔτε ἡ χριστομίμητος πραότης, καὶ ἡ Εὐαγγελικὴ ἀγάπη, ἐκεῖνα, λέγω, τὰ δύω ὑπέρ-||λαμπρα προτερίματα, ὁποῦ πλέον παρ' ἄλλα τὴν διακρίνουν ἀπὸ τοὺς ἄλλους Ποιμενάρχας, || καὶ ὁποῦ τῆς πλέκουν τὸν πλέον ἀμάραντον καὶ θειότατον στέφανον. Ὅθεν, πάλιν || ἐπαναλαμβάνω, προσπίπτω μὲ ταπείνωσιν, καὶ παρακαλῶ μὲ θερμότητα, νὰ εὐνεύσῃ ἡ Εὐμέ-||νείατης εἰς αὐτὴν τὴν γενικὴν Ἱκεσίαν, ὁποῦ ἐγὼ τῆς προσφέρω ἀπὸ μέρους τοῦ ὅλου γένους τῶν Ῥωμαίων, καὶ ἢ νὰ μοῦ δώσῃ μίαν ἔγγραφον ἄδειαν, διὰ νὰ δύναμαι ἐλευθέρως νὰ περι-||

. . . . . .

|| ἔλθω τὰς Κομπανίας, ἢ ἂν ὄχι, κἂν νὰ ἐπιτρέψῃ, ὅτι ὁ Θεοφιλέστατος Ἐπίσκοπος νὰ μοῦ || ἐγχειρίσῃ μίαν ἁπλῆν μαρτυρίαν, πῶς τάχα ἐθεώρησε τόσον τὸ Πρωτότυπον Βιβλίον, ὅσον καὶ τὴν || ἐδικήν μου μετάφρασιν, καὶ πῶς εὗρηκεν ὄχι μόνον τὸ Βιβλίον χρήσιμον καὶ ἀναγκαῖον, ἀλλ' ἀκόμα || καὶ τὴν μετάφρασιν ἐξηκριβωμένην. Καὶ ἐγὼ δι' αὐτὴν τὴν εὐεργεσίαν, ἐπὶ θεῷ μάρ-||τυρι, τῆς ὑπόσχομαι, νὰ ἀνακηρύξω τὴν Εὐμενεστάτην της Ἐξοχότητα μέσα εἰς τὸ Προοίμιον || τοῦ αὐτοῦ Βιβλίου Καθολικὸν εὐεργέτην τῆς Ἑλλάδος, ὁποῦ χωρὶς τὴν θεομίμητον εὐδοκίαν || της ἦτον ἀδύνατον νὰ λάβῃ πέρας ἕνα ἔργον τόσον θεάρεστον. Ὑπόσχομαι ἀκόμη, ἂν || ὅμως τῆς φαίνεται ἀρεστόν, νὰ ὑπεραπολογηθῶ καὶ διὰ τὴν διαυγεστάτην της ἀθωότητα ἐναντίον || ὅλων τῶν τολμηρῶν συκοφαντιῶν, μὲ τὰς ὁποίας μερικοὶ ἀσύνετοι ἐτόλμησαν καὶ τολμοῦσι || τάχα νὰ τὴν ἀμαυρώσουν. Τέλος πάντων ἐγὼ παρακαλῶ Ἱκετικῶς, περὶ || ἐμοῦ νὰ μὴν ὑποπτευθῇ παντελῶς, καὶ τοῦτο ὑπόσχομαι νὰ πληροφορήσω τὴν σύνεσίν της μὲ || τὸν ἴδιον παντέφορον θεόν, καὶ μὲ οἱονδήποτε ἄλλον τρόπον ζητήσῃ. Παρακαλῶ νὰ μὲ || συγχωρήσῃ

διὰ τὸ μῆκος τῆς προσκυνητικῆς μου Ἀναφορᾶς, εἰς τὸ ὁποῖον μ' ἔσυρεν ἡ ἔλλει-//ψις κἀμμιᾶς κοινῆς Διαλέκτου, Παρακαλῶ τελευ-ταῖον, ὅτι νὰ ἐπινεύσῃ, νὰ προσ-//κυνήσω τὴν ὑμετέραν εὐμένει-αν καὶ ἀμέσως, Καὶ ἰδοὺ μένω
τῆς ὑμετέρας Σεβαστῆς Ἐξοχότητος
Ἀΐδιος, ὑπόχρεως, πιστός, καὶ εὐτελέστατος
δοῦλος
Ἰώσηπος, Ἱερεῦς»: ὁ Μοισιόδαξ

Balkanologisches Institut
der Serbischen Akademie der Wissenschaften und Kunste

